

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת בהר

יגיע כפריך כי תאכל

תורתנו אוסרת להלוות כסף בריבית:

וְכִי יִמּוֹךְ אֶחִיד וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזִיקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחִי עִמָּךְ. אֶל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ וְחִי אִתְּךָ עִמָּךְ. אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבִמְרִבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ. אֲנִי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִתֵּת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לֹא-לֵהִימ (ויקרא כה לה-לח).

על פי הטעם המפורש בפסוק האיסור לקחת ריבית נספח למצוות הצדקה, ומטרתו לעזור לעני – כי אם יצטרך העני להוסיף ריבית על סכום ההלוואה ילך מצבו ויחמיר.

ואולם, הפסוקים רומזים לממד נוסף בטעמו של איסור זה:

הריבית נקראת גם "מְרִבִּית" – "וּבִמְרִבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ" – שכן ההלוואה בריבית גורמת לפרנסה להתרבות כאילו מעצמה. נוסף על כך האיסור לגבות ריבית מקושר לכניסתנו לארץ ישראל – "לִתֵּת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן". מה פשר הדברים?

המלווה כסף בריבית מבטח את ממונו מכל סכנת הפסד, שכן דרך העולם שהמלווה סכום משמעותי מקבל משכון או משעבד תמורתו נכס מן הלווה – וכספו הולך וצובר רווחים בלי שום מאמץ מצידו. התורה רומזת כאן כי לא ראוי להרוויח כסף בלי לייצר דבר, ועל אחת כמה וכמה שיהודי החי בארצו נדרש להרוויח את כספו מפרי עבודתו.

מכאן מובן ההיתר להלוות כסף במסגרת עסקה – לצורך השקעה ולא כסיוע לאדם שנקלע לקשיים. בעסקה כזו האחד משקיע את הכסף והשני תורם את יכולותיו היצירתיות, והרווחים מתחלקים ביניהם. זו הלוואה למטרת ייצור ופיתוח – המקדמים את העולם.

בשנות גלותנו היו מקומות שבהם המקצוע העיקרי שהותר ליהודים היה הלוואת כסף בריבית. אולם עתה, משחזרנו לארצנו בחדש ה', עלינו לבחור מקצועות יצרניים המוסיפים עושר לא רק לנו אלא למדינה כולה.

שאל דוד בוצ'קו